

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. De homicidio ab defensionem vitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

pro fratribus, ac dictis nepotibus; etiam si male
facultates suas, adierit obligatio: ut in simili
patet, & filio, non multo ante dictum est.
Quoad affirmamus de fratre, affirmamus de foro-
re, & filio, non multo ante dictum est. Quoad
danda illi alimenta (alimenta, inquam, nam
legem Molinam tract. 2. de iust. disp. 2.2. §. 5. causa
patet, lege Molinam respicitur tuus frater, soror à ma-
trone aliusce labori, & industria, posse ad tempus
resistere, utrummodo fame non pereant ab illis subtra-
hantur, ne dubium sit.

Obicitur ergo, fratri, quæ verbi gratia, in pro-
prio familiam infamiam nota, sine fratris culpa, deum-
que; si ea postea indigeat, fratrem coges ad suppe-
danda alimenta; à recta hominum existimatione id ab-
solutum omnino videtur: idem dici potest de fratre, qui
grave aliquod familiæ dedecus se depauperaverit.
Respondendo in hoc, vel simili tam severo eventu, aliun-
dem fratem probabiliter, saltem ad tempus non cogo:
Memoria enim est revocandum, Patrem filio denegare
alimenta, si filius committat aliquod scelus ex
his, quæ supra cap. 3. §. 1. num. 9. declaravimus. In casu
autem, quod frater huius eodem modo, quo ibi, philoso-
phus fratris huius eodem modo, quod ibi, philoso-
phus; summique Dei legem non esse nisi admodum
rationi consonam intelliges, & denique si distingue-
re frater adhuc in patrandi scelere persistit, deseratur.
Vnde Medicina in sanam mentem redeat: falsis sit
cunctata, non video, cur à fratre sit deferenda: saltem

quoad vitæ necessaria, præsertim si sine gravi detrimen-
to id possit frater, deinde proportionaliter dic de cæteris
propinquis, &c.

Quoad Correctionem.

Quandoquidem de obligationibus inter con-
iugatos locuti sumus: illud demum hic obiter meminisse,
non erit inutile. Assero enim, si ob correctionem,
id est, ne rursus delictum committatur: si ob iustam
vindictam, id est, ut solvatur debita poena à commit-
tente delictum; posse moderatè (non licere enim immo-
deratè, certum est) verberari, multoque magis, verbis
(sed non, quæ graviter infament) increpari à Patre,
Viro, Fratre, Magistro, Domino, seniore, filium uxorem
sororem, seu fratrem minorem, discipulos, servos, pue-
ros, etiam clericos. Bonacina de cens. disp. 2. quest. 4. p. 4.
Reginald. lib. 20. n. 31. Trullib. 4. in decal. dub. 6. num. 8.
Mol. om. 1. disp. 2.28. Sanch. lib. 10. de matr. d. 18. n. 16.
Ratio est, quia superiores omnes possunt uti medijs
moderatis ad subditorum bonum. Filium Sacerdotem
ob causam verè rationabilem, ut semper in prædictis
supponimus, posse licitè, & sine timore excommunica-
tionis à Patre moderatè verberari, docet Bonacina ibid.
c. Nauarr. alique, negant Tolerus lib. 1. cap. 23. Salon.
2.2. quest. 65. art. 2. concl. 1. utrumque probabile: quia
utriusque sua non deest cognita facilis ratio.

FINIS LIBRI QUINTI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER SEXTVS.

IN DECALOGVM.

Non Occides.

De ordine de Homicidio sermonem instituimus: De Homicidio iusto: De iniusto su-
perius: De iniusto Proximi: De obligatione restitutionis ex illo.

CAPIT. I.

De Homicidio iusto.

VITAM, & si peccato est Homicidium, si
(etiam autoritate propria) fiat ob defensionem
vitz, bonorum honoris: deinde, si fiat ad malefacto-
rum puniendos: denique, si fiat in Bello iusto.

§. I. De Homicidio ob defensionem Vitæ.

Vitam meam defendam (non verò ut vindi-
ctam sumam) communis est doctrina posse à
me occidi eum, qui me iniuste aggreditur, etiam in-
vadendo eius mortem, ut medium meæ vitæ (licet is
sit meus Pater, Filius, Frater, Dominus, Coniux, Sa-
cerdos, Religiosus, &c. sine periculo excommunica-
tionis; vel irregularitatis. Sic Hurtadus, Dicastillus,
alique contra alios apud Dianam part. 8. tractat. 7. re-
sol. 41.) cum moderatione inculpatæ tutelæ, hoc est,
quando alia via tutari meam vitam, vel mutilationem

non possum. Sic Pærus Navarrus lib. 2. c. 3. n. 326. & 345.
Sylvest. v. Bellum 2. quest. præsertim 5. & 7. Sayr. lib. 3.
Thesaur. cap. 27. n. 17. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. Bonacina
tom. 2. disp. 2. de restitu. in part. q. 2. scilicet. 1. p. 8. Ratio est,
quia naturæ insitum habemus, velle vitam, & membra,
quantum possumus custodire, iuxta illud 1. ut vim, ff.
de iust. & iure, & alibi toties decantatum: Vim vi repe-
lere licet.

Obstas primò: At fortasse illa est amens, vel
ebrius; & sic, non peccat me invadendo. Respondeo,
at certè iniuste materialiter mecum agit. Adde à nulla
recta ratione posse innocentem constringi, ut se per-
mittat occidi à quolibet, quacunque bona fide, proce-
dente. Ita Mol. Bart. Gom. Less. apud Dicastill. mox
citand. num. 27.

Obstas secundò, at fortasse invadens est in mor-
tali. Respondeo: at fortasse ego invasus non sum in
gratia: Cur ergo teneat vitam amittere, & damnari?
non enim teneor æternam salutem meam alterius salu-
ti postponere. Adde, tunc ad summum me debere
vitam meam temporalem vitæ æternæ proximi postpo-
nere, quando proximus ita est in extrema necessitate

ut,

ut non sit alia via pro ipsius salute, nisi meae vitae amissio, sed in casu nostro, iam habet proximus aliam viam, nempe desistere ab invadendo. Ergo, &c. Dico ad summum (propter dicta supra. lib. 5. c. 1. §. 2. n. 1.)

5. Iam verò si possum, obligor me mortali cum morte temporali alterius me defendere? Respondeo: me non obligari communior fert sententia. Ita Lessl. l. c. 9. n. 55. & n. 92. Molina, Toletus, Sà, alique, quos citat, sequiturque Dicastill. lib. 2. de iust. rr. 1. dub. 1. n. 34. d. 10. quia cum laude est virtute charitatis praefere possum proximi vitam vitae meae. Confirmatur: quia nemo tenetur horrido illo modo, nimirum occisione alterius, vitam suam defendere: sicuti nemo tenetur difficili sui brachij abscissione eandem vitam conservare. Verum; licet hanc opinionem censcam probabilissimam, quia tunc non velle mortem propriam, sed actum illum honestum charitatis, quae honestas melior est, quam vita mea. Tamen puto esse distinguendum: si enim proximus sit Pater filius, Princeps meus, &c. possum praefere, ob pietatis officium. Et sic concedunt communiter Doctores, cum Io. Sanch. disput. 10. num. 9. versus finem. me ad salvandum Patrem à naufragio posse permittere, ut ipse accipiat tabulam, etiam à me occupatam, imò illam ipsi tradere, meam vitam neglectam: id enim virtuti est pietatis. At si absolute de communi proximo agamus, puto probabilius esse, non posse. Ratio est, quia ego sum dominus vitae meae, quam mihi velui usque ad ultimum spiritum conservandam commendavit Deus: ergo, nisi aliud maior virtutis actus permittat, (ut diximus in praedictis patre, filio, &c., ut fuit in Sanctis Martyribus, qui noluerunt se defendere propter fidem obligor omnia media, saltem non multum mihi difficilia ponere ad illam custodiendam, quale professio esse suppono, me defendere, quamvis cum alterius morte, quae, experientia teste, mihi horrida non est, si mihi eadem vitam parit. Ad rationem in contrarium modò dictam: aio, illud ipsum indigere probatione, an ab honestate charitatis communis evincatur obligatio, quae urgeat ad custodiendam vitam meam: cum tamen contrarium probet illud ab omnibus admissum pronuntiatum: Prima charitas incipit à seipso. Dixi (absolute): nam, ut innui, ob aliquem excellentiorem virtutis actum possum permittere me occidi, sic enim, si mea mors damnum nullum infert Reip. infert mors alterius; sinam me occidi cum laude ex motivo charitatis Patriae. Sic etiam: quid à moriendum ex fame iuste damnatus est, potest cibum sibi fortè oblatum respicere, & mori: quia exercebit actum virtutis obedientiae. Praeterea, si prudenter putem me esse in gratia invaloris verò in mortali: tunc professio non teneor (esto, passim, sicuti innui, num. 5.) ut me defendam, illum occidere; quia tunc intercedit actus virtutis misericordiae. Et de his, ac similibus, non verò absolute (ut contendit Bonac. 1. 2. disput. 3. circa primum Dec. praec. q. 4. de Charit. p. 4. n. 5.) intelligitur illud S. Ioan. Maiorem haec dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis.

6. Adverte duo: Alterum, moderamen inculpatæ tutelae requiritur, ut non plus agas, quam opus sit ad defensionem; Puta, si tuam satis defendere vitam poteris minis, ac verbis; ne verberes: si verberibus, ne multes: si mutilatione, ne occidas: Alterum, si aliā viā, v.g. fugiendo, re tutari possis; fugere teneris, si dedecori magno tibi fuga non vertitur: ut certe non vertetur, si esses Religiosus. Non ita, si vir sit nobilis, quamvis sit Clericus, cui dedecus esse, se in pedes dare. Ita Dicastill. & de Lugo apud Dian. p. 9. tract. 7. resol. 46. Pari modo fugere obligaris à Patre, filio, marito fratre, &c., ex mea quidem sententia, sive minore, sive maiore: Imò ab ebrío quocunque, nam non dedecus sed vel pietas, vel prudentia, eiusmodi fuga censetur ab omnibus. Sic Mend. 2. 2. disput. 170. sect. 16. §. 2. 36. Mald. 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 12. Quid si, cum sine dedecore possit fugere, non fugias, sed occidas invaloris iniu-

sum; tenerisne ad restitutionem ex homicidio? Respondeo: de hoc dicam inferius, c. 4. §. 3. n. 16.

Adulter, & Proscriptus an se defendere queant.

7. Sed adhuc inquires. Primò: An Adulter in adulterio deprehensus; & an proscriptus à Principe, id est, qui ex statuto potest à quolibet occidi: possunt defendere occidendo eos, qui ipsos occidere agitantur?

8. Respondeo, adulterum possum, quia in foro conscientiae non iuste invaditur à marito ut mox §. 4. n. 1. dicitur. De proscripto, seu bannito maior est difficultas. Nellus, in rr. de bannitis, p. 2. secundi temporis, q. 49. probabiliter negat: quia, si is iuste occidi ab altero potest, iniuste contra illum pugnabitur; secus esset bellum istum ex utraque parte. Concedit Carterius in praedictis de homicidio, & Decius, in l. ut vim, ff. de iust. quod illud non potest defendere iuri, quod quilibet habet ad suam vitam defendendam.

9. Hinc, ex Soto, lib. 1. q. 1. art. 7. qui scit bellum, quo militat; esse iniustum, licet potest etiam iniuste pugnare (cum quadam cautione iamjam offerenda) licet alterius iniusti exercitus occidere, ne ipse ab occidatur. Ratio est, quia iniustitia belligerandi ex Principis, non tollit ius defendendi propriam vitam. Cautio autem est, ut dictus miles iniustus cesserit ab occidendo, & admoveat militem iustum de sua hac satisfactione: nam statim tunc non erit amplius miles iniustus belli, & sic poterit se defendere; & ille alter iam non poterit amplius hunc iniuste interficere. Hic tamen iniustus miles iuste punietur à suo Rege, ut legitimo latro, de delicto patris, quo militavit iniuste. Ita S. Antonius, Abbas, Petrus Navarrus, Lessl. Covarr. Bonac. alique, quos, citat, sequiturque Dicastill. lib. 2. de iust. d. 1. c. d. 8.

An, ut defendas unum ex proximis, possis alium occidere?

10. Inquires secundo: An liceat aggressorem proximi occidere, ut defendas ipsius proximi innocentem; nam, ut defendas bona eiusdem temporalia, mox §. 2. num. 5. dicam. Respondeo: sicuti ad meam, sicuti innocentis vitam defendendam, cum dicto moderamine possum, quia si licet occido invadentem iniuste meam bona, ut mox dicitur: multò magis, iniuste invadentem vitam mei proximi, quam, ut bonum meum, repotare debeo.

11. An teneor? Distinguendum est; nam si invalens est Pater, Mater, Filius, Vxor, Princeps, Subditus, imò solum Vassallus, vel simili modo mihi coniunctus, nec mihi ex defensione imminet grave periculum: obligat eos morte iniusti aggressoris defendere; id enim posita charitas iis debita, & aliquando iustitia, si eam proximi geram; &c. Ita Lessius, Mol. apud eundem Dicastill. loc. cit.

Si verò est vnus ex communi proximo, non obligat. Ita Suarez tom. 5. disput. 49. sect. 3. n. 2. quidquid in contrarium videatur innuere Dicastill. loc. cit. num. 84. quia tunc quasi aequaliter, & non cum magno excessu, urgeat me charitas potest pro vita invaloris: Vnde alterutri favere non est magna deordinatio. Quòd si invalens iniustus est tuus Pater, filius, vel similis, non te obligo ad eos occidendos, ut defendas invasum, quamvis innocentem: quia te excusat, imò prohibet tanta commotio: Sicut nec obligatio morte invaloris, cum defendere, qui licet, vel ob martyrium, vel aliam causam honestam, suam mortem permittit: Ita Dicastill. loc. cit. n. 100. eadem enim causa honestè, te à morte invaloris poterit cohibere.

An te non aggreddientem aliquando occidere possis?

12. Inquires tertio; An liceat aliquando ob tuam defensionem, interficere innocentem te non aggreddientem? Solet afferri exemplum duplex. Primum. Si quis, v. g. aggreddatur; obiciaturque, quasi pro secuto, homicidium innocentem, potestne occidere hunc innocentem, ut ob aggreffore te defendas; Secundum: Si tu, v. g. equo affligeris, iugias inimicum te occidere volentem, potestne conculcare puerum, vel claudum in via forte iacentem; aliter vitæ tue ferre non vales; Respondeo; vtrumque posse, non intendendo mortem pueri, nec imperando innocentem, sed aggrefforem, quamvis inde interitus persona innocens vulneretur, & cedat. Ratio est, quia id non est directè occidere; sed tuam servare vitam; quamvis inde per accidens, & indirectè alterius mors consequatur. Quomodo enim omnes concedunt; posse in bello iusto contra Civitatem rebellem bombardas excludi, quorum scilicet morientur plures pueri propter innocentes; si aliter victoria contra Civitatem haberi non possit.

13. Quid si ille puer in via iacens, non sit baptizatus; Respondeo. Lessius, l. 2. c. 9. dub. 9. n. 9. putat non licere illum modo dicto conculcare, at an licere, colligatur ex dictis supra lib. c. 1. §. 2. n. præsumitur 8. in sententia Iam. Sanchez, 2. to. perpende, nos enim, in casibus tam raro occidentibus, dum immolari non debemus.

Hinc obiter advertas velim, cur Resp. Tyranno volenti totam communitatem destruere, possit, tradere innocentem, quem ipse occideret, communitatem servata; non possit vero eadem ipsa Resp. eundem innocentem occidere, quamvis sic servanda sit civitas? Ita Petr. Navarr. l. 2. cap. 1. num. 10. Lopez p. 1. c. 60. Lessius l. 2. cap. 9. dub. 9. num. 13. Ratio enim est, quia hoc esset directè innocentem necare, illud indirectè, & ratio vltior est, quia actio tradendi illum innocentem Tyranno, non est ex se intrinsecè mala, potest enim esse ad alium finem; et Tyrannus abusus ea sit ad iniuste occidendum; quare illum poterit exhibere Resp. propter suam necessitatem; ut etiam potest exponere periculo vitæ suos ad defendendam civitatem, imperando, ut maneat in sua itatione, ut militent, hostes aggreddantur, & similia: At actio innocentem occidendi, cum sit per se intrinsecè mala, nullam excusationem admittere potest.

14. Quod si innocens renuat in priore casu tradi in manus Tyranni, tunc Resp. possit illum condemnare, ex Valentia, 3. disp. 5. q. 8. & Soto l. de iust. q. 6. art. 5. in præmā inobedientia in re gravi: occidere: enim iam innocentem. Sed in sententia Iam. Sanchez supra lib. 5. c. 1. §. 1. n. 4. id an procedat, ibidem vide. Quod si (stando in sententia Valentia) renueret, quia vellet potius a sua Republica morte benigna interfici, quam à Tyranno morte fortasse crudeli, possitne licitè occidi à Republica tu cogita; est enim casus, si non metaphysicus, certe rarissimus.

An per preventionem occidere possis inimicum?

15. Inquires quartò; An possim licitè prævenire occidendo eum, qui me parat occidere? Respondeo. Duo hic sunt distinguenda. Alterum videtur certum: incertum, & periculosum alterum. Certum videtur, posse à me cum moderamine toties dicto interfici eum, qui proxime, & in proximo parat me iniuste aggreddi. Ita Navarrus in summa, cap. 15. num. 3. Sylvester, v. Homicidium 1. quest. 1. Bann. 2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4. Less. lib. 2. cap. 9. d. 3. Ratio est, quia illa propinquitas periculi, est moraliter actualis aggreffio. Dari solent exempla: Si Maritus evaginet gladium, si sub cervicali abscondit perionem, si licium domum adducat ad uxorem notam occidendam; potest tunc, si moraliter certò id præadvertat, Vxor, prævenire occidendo illum, vel sic, alia via non apparet salutis. Secundò, si quis

eat ad solvendum canem, vel leonem, ut me fugere non valentem dilacerent; possum eum antè necare, quam bestias solvat. Tertò, si famulus me integrimo teneat, præfente, atque imperante Domino; possum ipsum Dominum præveniendo è medio tollere, si aliter mortem meare nequeam: Quartò, si venenum mihi parasti, nec ego possum illud vitare, nisi aliquo artificio illud tibi propinem; propinare tibi utique possum: Hæc & similia, idè licitè fiunt (sed non ex affectu odij; at, ut me liberem) quia adest iam præfens, & moraliter actualis aggreffio, &c.

Et fortasse, quando Molina, de iust. 2. tract. 3. d. 7. n. 1. videtur concedere, in propriam, vel aliorum defensionem, latronem, qui vias publicas tenet, posse à quocumque interfici; tunc (puto) concedit, quando proximè is mortem parat, & damna Viatoribus. Rursus, quando Lessius, l. 2. c. 9. n. 48. docet maleficam, quæ magicis artibus assidue nocet per demonem, posse cogi verberibus ad desistendum: quando non adest alia via eam compescendi; imò, quando Bonac. l. 2. d. 2. ref. in part. quest. ult. sect. 1. p. 9. num. 4. addit, posse occidi; tunc est quando actu vitæ aliorum insidiatur per demones, quasi per famulos, &c.

16. Alterum incertum: An liceat interficere eum, vi veluti remotè parat me de medio tollere; Varia afferuntur exempla. Inimicus meus querit opportunitatem me occidendi; an antequam illum inveniat, possim ego illum interficere? Idem præcipit suis famulis, ut ij me circumveniant, occidantque; an possim famulos; vel Dominum, præveniendo occidere; Meus adversarius adit Iudicem; nec desistere vult, tentatque falsis testibus mihi delictum imponere, vel omnino occultum propalare, ut sic ego iniuste morte puniar; possumne, vel testes, adversarium occidere; vel etiam ipsum Iudicem, quando aliam evadendi viam non habeo, & mihi clarè constat ipsum iniustam scienter sententiam in me esse prolaturum; idem queritur, si ob hos testes falsos debetis amittere honorem, vel ampla bona temporalia: idemque si falsis, seu iniustus detractionibus famam graviter obsecrare quis tentare. Idem, si quis iniquè impeditur creditores meos, ne mihi in te notabili satisfaciant: nam ad honorem, & ad quæ mea tuenda possum, ut max. dicetur, iniustum actuale in valorem, cum moderamine prædicta interficere.

17. Dico. Quamvis aliqui id concedant, ut Bonnez, l. c. probabilèque putat Petr. Navar. l. 2. c. 3. n. 391. & 375. Dicastillo, mox citandus; & quoad accusatorem. Sanchez, in Decal. l. 2. c. 39. n. 7. lege item Laym. l. 3. sect. 5. tract. 3. p. 3. c. 3. n. 1. Ego cum aliis sic pronuntio: licet speculativè hæc fieri posse probabile appareat; tamen in praxi nullò modo sunt expedienda. Ita Sotus l. 5. quest. 1. art. 8. Less. l. 2. cap. 9. dub. 8. n. 64. Diana. p. 3. tr. 5. ref. 97. & p. 5. tract. 4. ref. 6. 7. & 10. Bonac. l. c. n. 7.

Ratio est, tum quia, quando aggreffio est modo explicato remota, nunquam moraliter deest alius modus defensionis, tum quia facile sic perturbabitur Resp. dum aperitur ostium ad plura homicidia occultè committenda. Scio has, similèsq. nostra rationes non placere Dicastillo, lib. 2. de iust. tractat. 1. disp. 10. dub. 9. & apud Dian. p. 9. tract. 7. ref. 43. vide etiam ref. 52. & immittitò.

An ad recuperandum honorem liceat occidere? Remissivè.

18. Inquires quintò: An finita aggreffione, liceat iniustum aggrefforem persequi, ad meum honorem reficiendum? Respondeo id pertinere ad ea, quæ mox §. 3. à num. 1. sunt explicanda.

§. II. De Homicidio ob defensionem Bonorum.

Licere occidere volentem mea bona alicuius momenti iniuste occupare, si aliter ea defendere nequeam, certum est, tum iure naturæ, tum civili. Ita Sotus: